

Avtalssamverkan för gemensam budget- och
skuldrådgivning

3

2022VFN216

Välfärdsnämnden

Datum
2022-05-03

Diarienummer
2022VFN216 106

Avtalssamverkan för gemensam budget- och skuldrådgivning

Förslag till beslut

Välfärdsnämndens förslag till beslut i kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige godkänner avtalssamverkan för gemensam budget- och skuldrådgivning enligt socialtjänstlagen med Mölndals stad och Partille kommun.

Kommunfullmäktige uppdrar åt förvaltningen att ingå samverkansavtal med Mölndals stad och Partille kommun under förutsättning att avtal kan träffas med kommunerna.

Välfärdsnämndens förslag till beslut i kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar enligt välfärdsnämndens förslag.

Sammanfattning av ärendet

I maj 2019 initierades dialog mellan socialchefer i Härryda, Lerum, Partille och Mölndal om behov av samverkan inom olika verksamhetsområden. Ett prioriterat verksamhetsområde som identifierades för eventuell samverkan var budget- och skuldrådgivningen.

Budget- och skuldrådgivning är en obligatorisk verksamhet för kommunerna. Enligt 5 kap 12 § första stycket socialtjänstlagen (2001:453) ska kommunen erbjuda budget- och skuldrådgivning till skuldsatta personer.

Syftet med en sammanslagning är främst att öka tillgängligheten, säkerställa kompetensförsörjning genom dagligt samarbete med kollegor samt att minska sårbarheten i verksamheten.

Förvaltningen bedömer att en samlad budget- och skuldrådgivning bl. a. kan öka tillgängligheten och öka möjligheten att initiera fler förebyggande och utåtriktade aktiviteter. En samlad budget- och skuldrådgivning minskar också sårbarheten och ökar därmed kommunens förmåga att ge service till sina medborgare.

Förvaltningen bedömer också att det i fortsatt arbete är viktigt att försöka säkerställa möjligheten till fysiska möten i Härryda kommun för de invånare som inte har ekonomiska resurser för resor fram och tillbaka till Mölndal.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse 3 maj 2022
- Kartläggning: Kommunal avtalssamverkan - gemensam budget- och skuldrådgivning för Härryda, Mölndal och Partille

Ärendet

Den 1 juli 2018 infördes en generell rätt till kommunal avtalssamverkan i 9 kap. 37 § KL. Avtalssamverkan innebär inte någon förändring av huvudmannskapet för de uppgifter som avtalet omfattar. Den kommun som åtar sig att utföra en uppgift för någon annan kommun övertar alltså inte det övergripande ansvaret för uppgiften. Avtalssamverkan ska också enligt 9 kap. 38 § KL anmälas till fullmäktige.

Sveriges kommuner och regioner (SKR) har i en rapportserie tittat särskilt på socialtjänstens område utifrån att det finns en del områden som kräver kvalificerad personal men där mindre kommuner kan ha svårt att komma upp i den mängd ärenden som krävs för att kunna ha en till två anställda, och där avtalssamverkan kan vara ett sätt att underlätta, effektivisera och öka kvaliteten.

I maj 2019 initierades dialog mellan socialchefer i Härryda, Lerum, Partille och Mölndal om behov av samverkan inom olika verksamhetsområden utifrån de aspekter som lyfts fram i SKR:s rapportserie. Syftet och grundtanken bakom eventuell samverkan var att inom ramen för befintliga resurser skapa förbättrade möjligheter att säkra och utveckla kvalitet, minska sårbarhet och uppnå en effektiv verksamhet. Ett prioriterat verksamhetsområde som identifierades för eventuell samverkan var budget- och skuldrådgivningen.

Kommunerna har stora framtida behov av att klara kompetensförsörjning, att säkerställa tillgång till specialistkompetens, att minska sårbarhet och utveckla den kommunala servicen inom ramen för tilldelade resurser.

Ansvarig verksamhetschef från Mölndal fick i uppdrag att sammankalla en styrgrupp och en arbetsgrupp bestående av tjänstemän från respektive kommun för kartläggning av kommunernas organisation och förutsättningar för avtalssamverkan. Lerum valde att dra sig ur det fortsatta arbetet. Arbetsgruppen genomförde en utredning och kartläggning som färdigställdes i februari 2022 och presenterade för styrgruppen i mars 2022. Styrgruppen beslutade att föra frågan vidare till berörda förvaltningschefer.

Efter sammanvägning av olika faktorer såsom ärendemängd, invånarantal, jämförelse av arbetssätt, tillgång till ändamålsenliga lokaler, avstånd mellan kommuner med mera, bedömde både arbetsgruppen och styrgruppen att en samlokalisering av budget- och skuldrådgivningen av berörda kommuner bör ske. Då resor utanför kommunen kan bli kostsamma för den enskilde är det viktigt att i den fortsatta avtalssamverkan beakta möjligheten för besök i den egna kommunens lokaler.

Ekonomi

Sammanläggningen innebär att tjänsten budget- och skuldrådgivare flyttas över till Mölndal, och därmed budget för den. Eventuellt kan en ökad kostnad uppstå för delfinansiering av chefstjänst i den nya organisationen. En mer detaljerad redovisning av kostnader kommer att klargöras i ett samverkansavtal.

Juridik

Budget- och skuldrådgivning är en obligatorisk verksamhet för kommunerna. Enligt 5 kap 12 § första stycket socialtjänstlagen (2001:453) ska kommunen erbjuda budget- och skuldrådgivning till skuldsatta personer. För den enskilde är rådgivningen dock frivillig. Det är som namnet indikerar en rådgivande verksamhet och utgör därmed inte myndighetsutövning. Någon överföring av delegation är inte nödvändig, och därmed finns inget behov av översyn av respektive kommuns delegationsordning. Någon översyn av uttagande av taxor är inte heller nödvändig, då verksamheten är kostnadsfri för den sökande. Därför är det både möjligt och enklare att överlåta uppgiften till annan, men kommunen behåller ändå ett övergripande ansvar för rådgivningen.

Övrigt

Det är viktigt att kunna säkerställa god tillgänglighet av service till kommuninvånarna. När det gäller budget- och skuldrådgivningen sker kommunikationen mellan rådgivarna och den skuldsatte huvudsakligen via fysiska möten efter kontakt via telefon. Kontakten kan sedan gå över till digitala möten, telefonsamtal och e-post. De fysiska mötena ska framöver främst äga rum i den kommun där samlokalisering ska ske, men det borde vara möjligt att fysiska möten även kan förekomma i respektive kommun för de kommuninvånare som har svårigheter vid långväga transporter. De kollektiva kommunikationerna är dock generellt goda i storstadsregionen Göteborg. Mölndal stad bedöms utifrån faktorerna invånarantal, ärendemängd, kostnader, ändamålsenliga lokaler med mera ha bäst förutsättningar för att vara värdkommun för samlokaliseringen, men även för centrala Mölndals position som befolkningsmässigt centrum för de aktuella kommunerna.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen bedömer att en samlad budget- och skuldrådgivning bl. a. kan öka tillgängligheten och öka möjligheten att initiera fler förebyggande och utåtriktade aktiviteter. En samlad budget- och skuldrådgivning minskar också sårbarheten och ökar därmed kommunens förmåga att ge service till sina medborgare. Förvaltningen bedömer också att det i fortsatt arbete är viktigt att försöka säkerställa möjligheten till fysiska möten i Härryda kommun för de invånare som inte har ekonomiska resurser för resor fram och tillbaka till Mölndal.

Per-Arne Larsson
Sektorschef

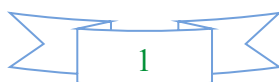
Lars Jönsson
Funktionschef

Kommunal avtalssamverkan – gemensam budget- och skuldrådgivning för Härryda, Mölndal och Partille

Kartläggning av kommunernas organisation
avseende budget- och skuldrådgivning och
förutsättningar för avtalssamverkan

Innehållsförteckning

Inledning	2
Budget och skuldrådgivning	2
Definition	2
Nationella rekommendationer.....	3
Organisation.....	3
Bemanning	4
Ekonomi.....	5
Befolkning.....	6
Kostnad per invånare och analys	7
Arbetsätt enligt de nationella rekommendationerna.....	8
Rekommendation 1 – Verksamhetens innehåll.....	8
Rekommendation 2 – Utbildning och kompetens.....	9
Rekommendation 3 – Likvärdigt arbetsätt och säkerställa kompetens	9
Rekommendation 4 – Kapacitet och uppföljning	9
Rekommendation 5 – Tillgänglighet.....	10
Rekommendation 6 – Stöd utan oskäligt dröjsmål	11
Övriga synpunkter från budget- och skuldrådgivarna	12
Ärenden och ärendemängd	13
Läget i landet.....	14
Läget i berörda kommuner.....	15
Omvärldsbevakning	16
Lokalisering	16
Avtalssamverkan mellan kommuner.....	17
Kommunallagen	17
Samverkansavtal	18
Sammanfattning	18

Inledning

2019 initierades dialog mellan socialchefer i Härryda, Lerum, Mölndal och Partille om behov av samverkan inom olika verksamhetsområden. I samband med detta bildades ett nätverk för avtalsbaserad samverkan. Grundidén är att den kommun som har de bästa förutsättningarna inom ett område tar på sig uppdraget att driva en samlad verksamhet och övriga kommuner kan ansluta genom ett samverkansavtal.

Syftet med samverkan är att inom ramen för befintliga resurser skapa förbättrade möjligheter för att säkra och utveckla verksamhetens kvalitet, samt uppnå en effektiv verksamhet. Kommunerna har stora framtida behov av att klara kompetensförsörjning och kompetensutveckling, att säkerställa tillgång till specialistkompetens, minska sårbarhet och utveckla den kommunala servicen inom ramen för tilldelade resurser.

Nätverket har identifierat budget- och skuldrådgivningen som ett prioriterat samverkansområde där förutsättningarna för en samlokalisering och avtalssamverkan behöver utredas. Lerum kommun har valt att inte ingå i eventuell kommunsamverkan för budget- och skuldrådgivningen. Ansvarig verksamhetschef från Mölndals stad har därför fått uppdraget att sammankalla en styrgrupp och en arbetsgrupp bestående av tjänstemän från respektive kommun för kartläggning av kommunernas organisation och förutsättningar för avtalssamverkan.

I arbetsgruppen har det ingått en planeringsledare från Härryda, en utvecklingsledare från Mölndal och en controller från Partille. Den färdigställda utredningen presenterades för styrgruppen i mars 2022.

Budget och skuldrådgivning

Definition

Enligt 5 kap 12 § första stycket socialtjänstlagen (2001:453) ska kommunen erbjuda budget- och skuldrådgivning till skuldsatta personer. Budget- och skuldrådgivning är därmed en obligatorisk verksamhet för kommunerna, men för den enskilde är rådgivningen frivillig och bygger på dennes egen önskan och medverkan.

Kommunens skyldighet gäller även under ett skuldsaneringsförfarande och till dess att en beviljad skuldsanering eller skuldsanering för företagare (F-skuldsanering) är helt avslutad.

Budget- och skuldrådgivning utgör socialtjänst oavsett i vilken del av den kommunala verksamheten som tjänsten erbjuds. Det är kommunerna själva

som avgör omfattning, hur och var budget- och skuldrådgivningen ska utföras.

Budget- och skuldrådgivning är en rådgivande verksamhet och utgör därmed inte myndighetsutövning. Därför är det både möjligt och enklare att överlåta uppgiften till annan, men kommunen behåller ändå ett övergripande ansvar för rådgivningen.

Av nedanstående text, som är hämtad ur propositionen till de nya skuldsaneringslagarna, framgår den rättsliga grunden och rekommendationer för budget- och skuldrådgivningen.

“Med budget- och skuldrådgivning avses att invånarna ska ha tillgång till kvalificerad rådgivningsverksamhet. Kommunerna måste därför förvissa sig om att rådgivarna har den utbildning och erfarenhet som krävs för uppdraget samt att de ges möjlighet till regelbunden fortbildning. Kommunerna måste även se till att rådgivningsverksamheten har sådan kapacitet att en hjälpsökande kan få bistånd utan oskäligt dröjsmål. En gäldenär måste snabbt få hjälp att t.ex. ansöka om skuldsanering eller på annat sätt erbjudas stöd för att lösa sina ekonomiska problem.”

Nationella rekommendationer

För att kunna förebygga skuldproblem och hjälpa skuldsatta personer att finna en lösning på sin situation anser Konsumentverket att budget- och skuldrådgivning bör innefatta budgetrådgivning, skuldrådgivning, stöd inför och under skuldsanering, samverkan och utåtriktade insatser.

Konsumentverket har utformat nationella rekommendationer för budget- och skuldrådgivningens verksamhet. Enligt rekommendationerna behöver budget- och skuldrådgivningen ha en kapacitet och ett innehåll som motsvarar samtliga rekommendationer för att verksamheten ska vara kvalificerad. De nationella rekommendationerna redovisas i senare avsnitt, följt av beskrivning av budget- och skuldrådgivarnas arbetssätt i respektive kommuner. Informationen om kommunernas arbetssätt bygger på intervjuer med samtliga budget- och skuldrådgivare, totalt fyra personer. Två är verksamma i Mölndal och en var i Härryda och Partille. Intervjuerna genomfördes i december 2021.

Organisation

Organisatoriskt skiljer sig Härryda från de två övriga kommunerna. Partille och Mölndals verksamheter befinner sig organisatoriskt på likvärdiga förvaltningar och enheter. I Härryda är verksamheten organiserad under

sektorn för teknik och förvaltningsstöd, i Partille och Mölndal under en socialförvaltning.

Kommun	Sektor/Förvaltning	Chefsbefattning
Härryda	Sektorn för teknik och förvaltningsstöd, Servicefunktionen	Servicechef*
Partille	Social- och arbetsförvaltningen, Enheten för ekonomiskt bistånd	Enhetschef
Mölndal	Social- och arbetsmarknadsförvaltningen, Enheten för ekonomiskt bistånd	Enhetschef

* Lyder egentligen under enhetschef, men denna befattning är i dagsläget inte tillsatt.

Bemanning

Handläggningen utförs i samtliga kommuner av en person. Under perioden 2019–2021 har samtliga kommuner budgeterat för 1,00 handläggare för respektive år.

Härryda har för perioden haft 1,00 handläggare som är i linje med budget. Partille har för perioden haft 0,85 handläggare vilket är 0,15 handläggare lägre jämfört med budget. Mölndal har för åren 2019–2020 haft 0,85 handläggare, också 0,15 lägre jämfört respektive års budget.

Från och med april 2021 ökade Mölndal bemanningen med 0,50 handläggare vilket innebär att årssnitt på 1,35 handläggare för 2021. Mölndal förväntas fortsätta öka sin bemanning för att vid år 2023 ha 2,00 handläggare i syfte att möta behovet från kommuninvånarna.

Partille och Mölndal har budgeterade kostnader för del av enhetschef. Ingen arbetstidmätning har genomförts för denna tjänst, därav finns inga uppgifter för utfallet. Viktigt att uppmärksamma är att under 2021 har Mölndals enhetschefstjänst varit vakant vilket påverkat kostnaderna.

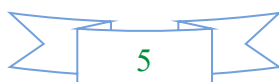
Bemanning i årsarbetare (åa)			
År	2019	2020	2021
Härryda			
Budget handläggare	1,00	1,00	1,00
Utfall handläggare	1,00	1,00	1,00
Budget enhetschef	-	-	-
Utfall enhetschef	*	*	*
Partille			
Budget handläggare	1,00	1,00	1,00
Utfall handläggare	0,85	0,85	0,85
Budget enhetschef	0,09	0,09	0,09
Utfall enhetschef	*	*	*
Mölndal			
Budget handläggare	1,00	1,00	1,00
Utfall handläggare	0,85	0,85	1,35
Budget enhetschef	0,09	0,09	0,09
Utfall enhetschef	*	*	*

*Uppgift saknas

Ekonomi

Kostnader kopplade till verksamheten är personalkostnader för handläggningen samt del av enhetschef och administrativa kringkostnader. I administrativa kostnader ingår kostnader för lokaler, utbildning, IT, telefoni med mera.

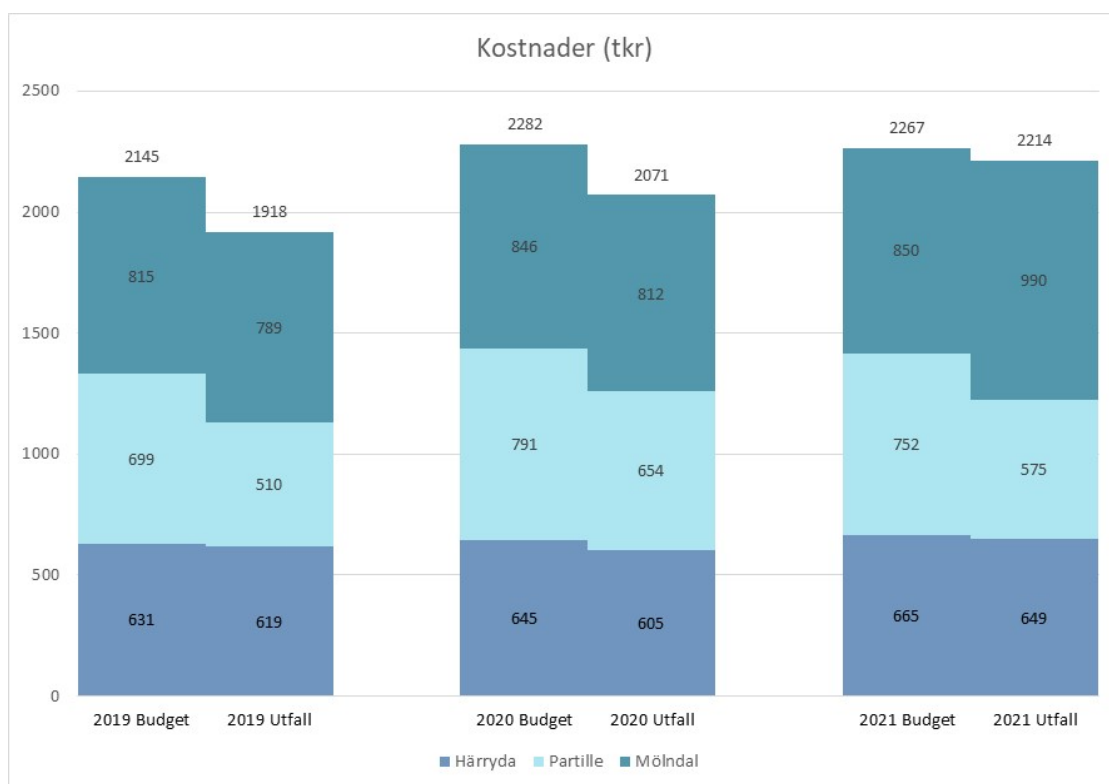
Samtliga kommuner har samma budgeterad tjänstgöringsgrad för handläggare, men Partille och Mölndal har också del av enhetschef vilket

gör att personalkostnader är högre för dessa två kommuner. Mölndals budgeterade handläggarlönenivå är högst, följt av Härryda och slutligen Partille.

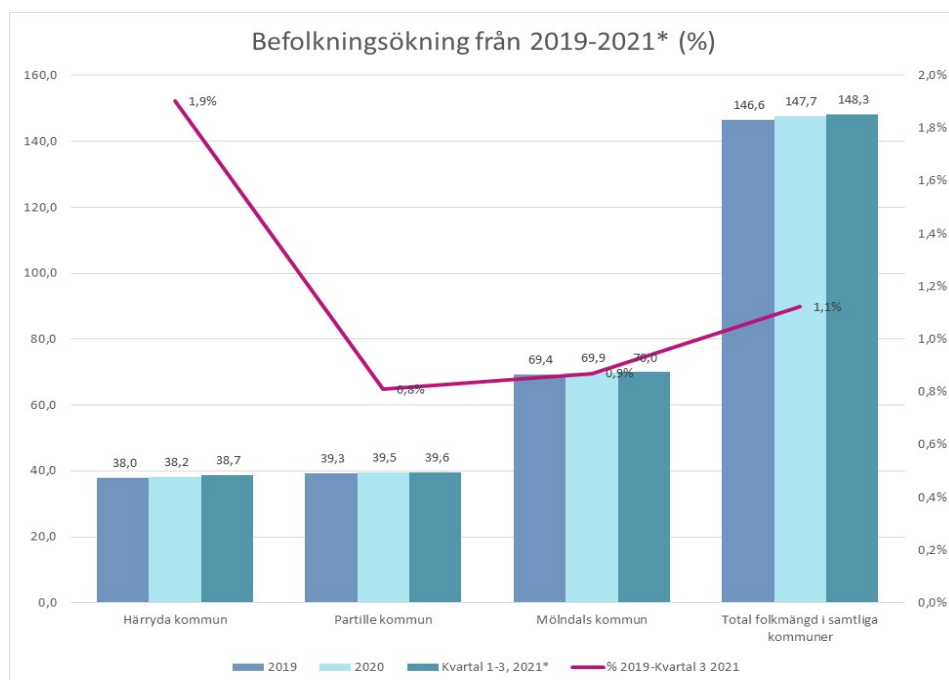
Större avvikelser mot budget för perioden 2019–2021 är framför allt lägre personalkostnader för handläggare i Partille för perioden 2019–2021 och i Mölndal för perioden 2019–2020. Den i Mölndal utökade bemanningen i april 2021 förklarar kostnadsökningen för året, både i relation till budget och jämfört med föregående år. Under 2021 är Mölndals enhetschefstjänst vakant vilket innebär lägre kostnader.

Avvikande budget och utfall under 2020 för Partille var en planerad och implementerad IT-tjänst som inte fortsatte att nyttjas.

Befolkning

Enligt senaste statistik från Statistiska centralbyrån uppgår folkmängden till närmare 70 000 invånare i Mölndals kommun, närmare 40 000 i Partille

samt närmare 39 000 i Härryda. För perioden 2019–2021 har befolkningen ökat i samtliga kommuner. Härrydans befolkningsökning är för perioden högre än för de övriga kommunerna, både procentuellt och i invånarantal. Statistik för kvartal 4 år 2021 saknas.

*Befolkningsstatistik endast för Kvartal 1-3 2021.

Kostnad per invånare och analys

För jämförbarhet mellan kommunerna har kostnaderna satts i relation till befolkningmängden. Under 2021 har Härryda högst kostnad per invånare,

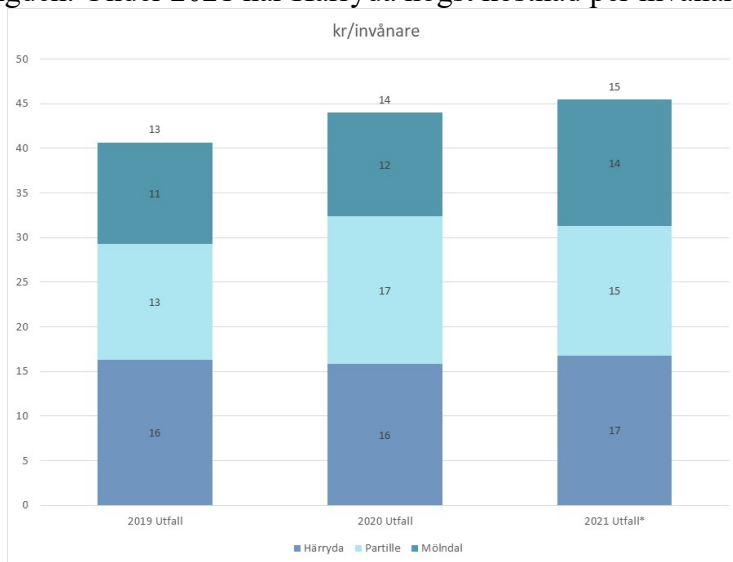
följt av

Partille.

Mölnadal har under hela perioden haft lägst kostnader men under 2021 är en ökning tydlig jämfört med tidigare år på grund av den utökade bemanningen.

Att Mölnadal

haft lägst kostnad per invånare under åren 2019–2021 speglar den underdimensionering av verksamheten som funnits under perioden och som till fullo inte var helt justerad till under 2021. Med den förstärkning till två heltidstjänster som planeras att genomföras under kommande år, förväntas denna kommun på sikt få ökade kostnader per invånare.

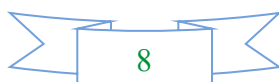
Arbetsätt enligt de nationella rekommendationerna

Rekommendation 1 – Verksamhetens innehåll

Budget- och skuldrådgivning bör vara likvärdig och för detta innehålla budgetrådgivning, skuldrådgivning, stöd inför och under skuldsanering, samverkan med andra yrkeskategorier och övriga interna och externa partners samt utåtriktade insatser i form av information på kommunens webbplats eller andra kännedomshöjande insatser.

Budget- och skuldrådgivarna i alla tre kommuner har uppgett att verksamheten erbjuder alla delar i rekommendationen.

Enligt budget- och skuldrådgivaren i Härryda kommun har även personer som inte är skuldsatta använt sig av budgetrådgivning, ex. i samband med separation, pension eller för att få bättre ekonomi.

Förutom stöd inför, under och efter skuldsanering erbjuder budget-och skuldrådgivarna även stöd vid frivilliga överenskommelser med fordringsägare.

Kommunernas hemsidor och eventuella broschyrer är uppdaterade med aktuell information.

Samverkan med interna och externa partners samt andra yrkeskategorier är god i alla tre kommuner.

Alla fyra budget- och skuldrådgivare arbetar förebyggande och utåtriktad i olika stor utsträckning. Som exempel på aktiviteter har nämnts föreläsningar och samarbete med kyrkan, pensionärsföreningar, skola, bostadsbolag, deltagande på näringslivsdagar och uppvisning på allmänna platser lokalt. Av genomförda intervjuer har arbetsgruppen fått uppfattningen om att Härryda särskiljer sig markant när det gäller det utåtriktade arbetet. Det är prioriterat och har bedrivits i större utsträckning än i Mölndal och Partille, där det förebyggande och utåtriktade arbetet sker i mån av tid.

Rekommendation 2 – Utbildning och kompetens

Budget- och skuldrådgivaren bör ha en utbildning och kompetens som motsvarar högskoleexamen inom ekonomi, juridik eller beteendevetenskap, specifik kompetens i yrkesrollen samt god förmåga att bemöta och kommunicera med olika individer.

Kommunernas budget- och skuldrådgivares utbildning, erfarenhet och kompetens är helt i linje med rekommendationen. Budget- och skuldrådgivarna är antingen ekonomer eller socionomer, har mer än 10 års specifik arbetslivserfarenhet och god förmåga att bemöta olika individer, speciellt de som befinner sig i utsatta situationer.

Rekommendation 3 – Likvärdigt arbetssätt och säkerställa kompetens

Budget- och skuldrådgivarna bör arbeta likvärdigt och säkerställa kompetens genom att delta regelbundet i fortbildning, använda arbetsverktygen Portalen och Boss, samt delta i regelbunden handledning.

Budget- och skuldrådgivarna i de tre kommunerna har genomgått Konsumentverkets grund- och fortbildning samt andra kurser i bl.a. motiverande samtal, spelberoende, juridik m.m. Samtliga använder arbetsverktygen Portalen och Boss+.

I Härryda och Mölndal deltar inte budget- och skuldrådgivarna i renodlad handledning, utan diskuterar ärenden i det regionala samverkansnätverket. Budget- och skuldrådgivaren i Partille deltar i handledning tillsammans med medarbetare på enheten för ekonomiskt bistånd och ingår i samverkansnätverket. I övrigt vänder sig budget- och skuldrådgivarna till närmaste chef, kollegor eller t.ex. Kronofogdens telefonlinje för handledning.

Rekommendation 4 – Kapacitet och uppföljning

Budget- och skuldrådgivningen bör utgå från behovet och därför ha kapacitet som grundar sig på regelbundna behovsanalyser i den egna kommunen samt tydliga och mätbara mål för verksamheten som följs upp.

Budget- och skuldrådgivaren i Härryda skriver årligen en verksamhetsberättelse och gör en behovsanalys utifrån den. Kapaciteten bedöms vara fullt tillräcklig i förhållande till inflödet av ärenden för rådgivning. En del av det förebyggande arbetet har blivit inställt under pågående pandemi, men budget- och skuldrådgivaren har uttryckt, att det under ordinarie omständigheter, hade varit önskvärt med utökad tid för det förebyggande arbetet, helst tillsammans med en konsumentvägledare. Väntetid är det nyckeltal som nämnden följer upp och den ska uppgå till max fyra veckor. I dagsläget finns ingen kö och klienter tas emot inom en vecka från första kontakt.

I Partille upprättar budget- och skuldrådgivaren en verksamhetsrapport i slutet av året. Under årets gång sätter budget- och skuldrådgivaren upp mätbara mål tillsammans med ansvarig chef och följer upp dessa. Väntetiden får vara max fyra veckor och budget- och skuldrådgivaren signalerar till ledningen om kö uppstår. Andra nyckeltal som följs upp är antal nya och avslutade ärenden, pågående skuldsaneringar m.fl. Ett fokusområde utifrån identifierat behov har varit att arbeta förebyggande i ärenden där familjer med barn riskerar uppsägning av hyresavtal och avhysning från bostaden.

Budget- och skuldrådgivarna i Mölndal har uppgett att utifrån ökat inflöde av ärenden har verksamheten varit underbemannad med endast en budget- och skuldrådgivare under en längre tid. Från och med april 2021 har verksamheten förstärkts med en halvtidstjänst vilket inneburit en förbättring i att uppfylla grunduppdraget. Uppföljning av verksamheten sker månadsvis genom information och avstämning med ansvarig chef. Väntetiden följs upp och målet är max fyra veckor.

Rekommendation 5 – Tillgänglighet

För att säkerställa god tillgänglighet bör budget- och skuldrådgivningen informera om vilket stöd verksamheten kan ge, vilka kontaktmöjligheter som finns och under vilka tider verksamheten kan nås. Budget- och skuldrådgivningen bör erbjuda den radsökande olika sätt att ta kontakt, vara nåbar inom några dagar och vara lokaliserad med hänsyn tagen till den radsökandes integritet.

Budget- och skuldrådgivaren i Härryda har alltid öppen telefon och svarar inom 24 timmar helgfria vardagar. Klienter kan lämna meddelande på telefonsvarare eller via Kontaktcenter. Besöken sker huvudsakligen i kommunhuset. Besöken tas emot via kommunens reception och därefter antingen på budget- och skuldrådgivarens kontor eller i något av kommunens besöksrum. Budget- och skuldrådgivaren har uppgett att tillgång till dator behövs vid de flesta möten, då ekonomiska beräkningar och ifyllnad av ansökningar förekommer. Digitala möten har blivit mer förekommande under pandemin, men dessa fungerar bättre för klienter som har tillgång till egen dator eller mobil. Budget- och skuldrådgivaren har upplevt det digitala arbetssättet som mindre effektivt när det gäller relationsbyggandet med klienten samt att tiden för inlämning och komplettering av dokument blir längre. Enstaka klienter föredrar digital rådgivning, men de allra flesta vill ha ett personligt möte.

Partilles budget- och skuldrådgivare erbjuder telefonrådgivning 45 minuter per dag. Övrig tid kan klienter lämna meddelande på telefonsvarare eller använda kommunens e-tjänst för kontakt alla tider på dygnet. Mail besvaras dagligen och ett möte erbjuds inom en vecka. Budget- och skuldrådgivarens fysiska placering är i kulturhuset, som är åtskilt från kommunhuset. Besök tas emot på det egna kontorsrummet och ibland i ett separat besöksrum. I intervjun har budget- och skuldrådgivaren lyft fram säkerhetsaspekten i utformningen av besökslokal och att lokaliseringen inte får vara för avskild ifall en hotfull situation skulle uppstå. Under pandemiåren har cirka hälften av besöken skett digitalt. Många klienter har upplevt det positivt vad gäller flexibilitet. Undantaget är några enstaka tillfällen när det inte har varit lämpligt.

I Mölndal har verksamheten öppet för telefonrådgivning måndag-torsdag kl. 8.30-9.30 och torsdag-fredag kl. 9-10. Kontaktcenter är vägen in för klienter utanför ordinarie telefontider. Klienterna får lämna meddelande och blir uppringda i efterhand. Vid brådskande situationer såsom överklaganden eller liknande återkopplar budget- och skuldrådgivarna samma eller nästkommande dag. Besök tas emot efter anmälan i socialtjänstens gemensamma reception och genomförs i kommunens besöksrum. Budget- och skuldrådgivarna använder inte dator i samband med besök. Fokus ligger

på klienten och egenhändiga anteckningar förs in i verksamhetssystemen efter mötet. Synpunkter som klienter har lämnat till budget- och skuldrådgivarna i Mölndal är att de kan uppleva det stigmatiserande att komma till socialkontoret om de inte är aktuella hos socialtjänsten i övrigt. De flesta klienter vill träffas och mötena har därför för det mesta skett i fysisk form. Budget- och skuldrådgivarna i Mölndal upplever i likhet med Härryda att digitala möten riskerar att försämra relationsbyggandet och samarbetet med klienterna.

Gemensamt för samtliga kommuners budget- och skuldrådgivare är att de beaktar barnperspektivet i sin yrkesutövning. Klienter med barn är prioriterade vid bokning av rådgivning och rådgivarna begär förkortade betalningsplaner i samband med ansökningar enligt skuldsaneringslagen (2016:675). Samverkan sker också med andra inom kommunernas egna organisation vid behov, för barnets och familjens bästa.

Rekommendation 6 – Stöd utan oskäligt dröjsmål

Verksamheten måste kunna erbjuda stöd utan oskäligt dröjsmål. Kommunen bör därför erbjuda ett första möte inom fyra veckor, tider med kort varsel samt löpande stöd till dem som har pågående skuldsanering, F-skuldsanering eller frivilliga uppgörelser.

Samtliga tre kommuner erbjuder stöd utan oskäligt dröjsmål enligt rekommendationen.

Övriga synpunkter från budget- och skuldrådgivarna

Budget- och skuldrådgivarna har i samband med intervjuerna även lämnat några synpunkter att beakta vid eventuell avtalssamverkan och samlokalisering av verksamheten.

Den första synpunkten handlar om att delade rum eller kontorslandskap kan försvåra arbetet eftersom budget- och skuldrådgivarna tar emot flera telefonsamtal med klienter och samverkanspartners på daglig basis. Det är därmed önskvärt med egna rum, både av hänsyn till sekretess och arbetsro.

Den andra synpunkten har lyfts från Mölndals budget- och skuldrådgivare som har haft en delad tjänst och där akuta situationer med anledning av ansökningar om ekonomiskt bistånd uppstår frekvent. Kombinationen upplevs inte vara optimal för verksamheten då budget- och skuldrådgivning av icke-brådskande karaktär riskerar bli en sekundär arbetsuppgift.

I övrigt har budget- och skuldrådgivarna uppmärksammat att vid eventuell kommunsamverkan kan närheten till funktionerna för befintlig intern samverkan (ex. myndighetsutövande enheter, skola m.fl.) inom den egna kommunen äventyras.

Även klientperspektivet och behovet av närhet till den egna kommunen har tagits upp i samband med intervjuerna. Personer som söker sig till budget- och skuldrådgivningen kan leva på knappa resurser och då är kostnad för transport och tidspillen viktiga aspekter att beakta inför ett beslut.

Budget- och skuldrådgivarna har uttryckt att de inte upplever sårbarhet i verksamheten i samband med ledigheter eller sjukdom. Det grundas på att verksamheten är av rådgivande karaktär och att de nationella rekommendationerna medger en väntetid upp till fyra veckor.

Ärenden och ärendemängd

Härryda	2018	2019	2020	2021
Påbörjade	83	78	81	93
Avslutade	84	81	91	83
Pågående*	51	48	38	48
Inskickade skuldsaneringar	28	29	32	27
Besök	201	215	188	197
Telefonrådgivning	75	59	95	69
Förbyggande arbete, antal genomförda aktiviteter	16	21	9	5

Partille	2018	2019	2020	2021
Påbörjade	86	56	80	104
Avslutade	86	87	57	100
Pågående*	63	34	41	45
Inskickade skuldsaneringar	19	21	28	15
Besök	133	114	99	138
Telefonrådgivning	30	74	100	Uppgift saknas
Förbyggande arbete, antal genomförda aktiviteter	Uppgift saknas	6	3	2

Mölnadal	2018	2019	2020	2021
Påbörjade	107	92	104	122
Avslutade	106	108	86	84
Pågående*	97	81	65	103
Inskickade skuldsaneringar	25	22	23	24
Besök	181	209	220	258
Telefonrådgivning	77	84	96	72
Förbyggande arbete, antal genomförda aktiviteter	6	14	2	2

Totalt mängd ärenden för samtliga kommuner	2018	2019	2020	2021
Påbörjade	276	226	265	319
Avslutade	276	276	234	267
Pågående*	211	163	144	196
Inskickade skuldsaneringar	72	72	83	66
Besök	515	538	507	593
Telefonrådgivning**	182	217	291	221
Förbyggande arbete, antal genomförda aktiviteter**	26	41	14	9

* Med pågående avses hur många ärenden som var aktiva den sista december det år som stapeln avser.

** Då det inte gått att få fram ett värde för Partille har en skattning skett som baseras på de andra kommunernas utveckling och Partilles tidigare ärendemängd.

Av tabellerna ovan kan i grova drag utläsas att Mölndal är den kommun som sammanlagt har genomfört flest besök och telefonrådgivningar. Härryda har genomfört flest förebyggande aktiviteter, även i pandemitider. I förhållande till de andra kommunerna kan det tyckas att Mölndals statistik uppvisar ett något lågt antal inskickade ansökningar om skuldsanering. Härryda och Partille är jämförelsevis ganska lika varandra på flera punkter, men skiljer sig åt i det sammanlagda antalet besök, där Partille har haft minst av alla tre kommuner. Med tanke på kommunstorlek är det inte helt oväntat med Mölndals höga siffror i statistiken. Dessa uppvägs av att det numera finns 1,35 tjänst, och än mer framöver med 2,0 tjänst.

Läget i landet

Konsumentverket gör årligen en kartläggning av kommunernas budget-och skuldrådgivning. Den senast publicerade rapporten från 2021 som blickar tillbaka på 2020 visar att kommunerna erbjuder olika mycket tid till budget-och skuldrådgivning. Årsarbetskrafterna fortsätter att öka och nästan hälften av rådgivarna arbetar mer än 32 timmar per vecka. Den genomsnittliga väntetiden är knappt tre veckor.

Vid årsskiftet 2020/2021 hade i genomsnitt 3,8 procent av landets invånare som är 18 år eller äldre en skuld hos Kronofogden. Det sammanlagda skuldbeloppet och antalet personer med skulder hos Kronofogden har ökat ständigt genom åren. Vid årsskiftet 2020/2021 hade 50 968 personer pågående skuldsanering.

Den senast publicerade statistiken från Kronofogden från januari 2022, visar ett trendbrott under 2021: antalet personer med skulder hos Kronofogden är det lägsta på 30 år. Det beror främst på minskade skulder till staten, s.k. allmänna mål. De samlade skulderna är dock större än någonsin och växer snabbt. Vid årsskiftet 2021/2022 noterades en ny rekordnivå för svenskarnas skulder hos Kronofogden: 94 miljarder kronor. Det är en ökning med ungefär sju miljarder sedan förra året, eller närmare 20 miljoner om dagen. På tio år har skuldberget vuxit med över 32 miljarder kronor.

De som har skulder hos Kronofogden är skyldiga allt större summor på grund av höga krediter och räntor kopplade till enskilda mål. De som har skulder hos Kronofogden betalar i regel först räntor och avgifter. Många skuldsatta betalar år efter år genom utmätning i lön. Trots det är grundskulden kvar. Många fastnar på så vis i en långvarig skuldsättning utan ände, och med skuldsanering som en av få utvägar. Situationen för den skuldsatta blir svår eftersom det numera också är ovanligt att borgenärer beviljar enskilda överenskommelser och avbetalningsplaner.

Med hänsyn till ovanstående anses behovet av budget- och skuldrådgivning i kommunerna kvarstå, även till och med öka, samt vara av stor betydelse i framtiden för kommunernas skuldsatta invånare.

Läget i berörda kommuner

Statistik från Kronofogden visar vidare att antalet skuldsatta i Härryda, Partille och Mölndal har minskat de senaste åren. Precis som den nationella utvecklingen har utvecklingen av sammanlagda skulden rört sig i motsatt riktning, d.v.s. ökat. Nedanstående tabeller ger en bild av läget i kommunerna vid årsskiftet 2021/2022.

	Antal skuldsatta personer	Andel skuldsatta av kommunens vuxna invånare	Sammanlagd skuld i kronor
Härryda	638	2,22	145 804 163
Partille	805	2,68	305 682 880
Mölndal	1247	2,21	333 501 820

	Antal personer med pågående skuldsaneringsbeslut 2020
Härryda	112
Partille	183
Mölndal	130

Omvärldsbevakning

Var fjärde kommun köper budget- och skuldrådgivning av en annan kommun eller konsult. Arbetsgruppen har gjort en omvärldsbevakning och tagit del av samverkansavtal för nedanstående kommuner i samverkan.

Konsument Gästrikland erbjuder budget- och skuldrådgivning samt konsumentvägledning för bosatta i Gävle, Hofors, Ockelbo, Sandviken och Älvkarleby kommun. Samarbetet mellan de fem kommunerna har pågått under lång tid och regleras i ett samverkansavtal. Verksamheten besöks i första hand i Gävle. Vid behov kan enskilda samtal hållas i den radsökandes hemkommun. Det sammanlagda invånarantalet är ca 160 000 och fyra budget- och skuldrådgivare erbjuder servicen.

Järfälla, Sollentuna och Upplands-Bro är också ett exempel på avtalsbaserad kommunsamverkan och har pågått sedan 2013. Järfälla kommun är huvudman för verksamheten. Vid behov kan enskilda samtal hållas i den radsökandes hemkommun.

Öckerö kommun köper budget- och skuldrådgivning från Göteborgs stad.

Konsument Borås erbjuder budget- och skuldrådgivning till invånare i Borås, Bollebygd, Tranemo, Svenljunga och Ulricehamns kommun. Utåtriktat och förebyggande arbete ingår ej enligt samverkansavtalen. Kontaktvägarna till rådgivarna är via hemsidans e-tjänst, e-post och telefonrådgivning måndag-torsdag. Verksamheten tar inte emot spontana besök.

Det är vanligt att kommuner samverkar på budget- och skuldrådgivningens område eller att tjänsten köps in. Avstånden mellan ovannämnda samverkanskommuner varierar och kan vara 10–60 kilometer. Avtalen ser olika ut, i vissa fall har kommunerna valt bort det förebyggande arbetet.

Lokalisering

Närhetsprincipen är viktig för att kunna säkerställa god tillgänglighet av service till kommuninvånarna. En frågeställning som har aktualiserats under utredningen är betydelsen av ändamålsenliga lokaler, kollektivtrafik och restidens längd.

Gällande budget- och skuldrådgivning sker den mesta kommunikationen med klienterna genom fysiska besök. Klienterna kan också ta kontakt via telefon, e-post och vanlig post. Majoriteten befinner sig i utsatta situationer

och det fysiska mötet är en viktig komponent i det motiverande arbetet och stödet under processen för den skuldsatta.

Tillgången på kontorslokaler ser olika ut i berörda kommuner. Kanske blir det svårt att återgå helt till “det normala” efter pandemin när de flesta har vant sig vid digitala möten. Det kan finnas möjligheter att dela kontorsplats utefter ett rullande schema och genom att delvis arbeta hemifrån kan situationen lösas. I Partille och Härryda kommun är tillgången till extra rum som kan inhysa fyra budget- och skuldrådgivare knapp. I Mölndal är det aktuellt med mer flexibelt anpassade lokallösningar, men det finns möjlighet till att inhysa fyra budget- och skuldrådgivare inom nuvarande lokalisering.

För personalens del innebär det att de kan behöva dela rum med varandra och att besök endast tas emot i för kommunen utsedda besöksrum, ej på rådgivarnas egna.

Fysiska möten med klienter skulle kunna ske på kontoret i den kommun där en eventuell gemensam budget- och skuldrådgivning lokaliseras, då de kollektiva kommunikationerna generellt är goda i storstadsregionen Göteborg. Finns tillgång till bil minskas restiden betydligt mellan kommunerna. Mölndals centrum kan betraktas lite som ett befolkningsmässigt centrum, till viss del beroende på att Mölndal är den befolkningsmässigt största kommunen med närmare hälften av det sammanlagda kommuninvånarantalet. Men också för att stora delar av de tre kommunernas invånare bor i delar som gränsar mot Göteborg. Cirka 70 procent av de tre kommunernas invånare kan ta sig till kontoret på Södra Ågatan 4 i Mölndal på 15–20 minuter med egen transport. Med kollektivtrafiken fördubblas tiden.

En restid på över timmen är dock ingen orimlighet för vissa besökare. Det kan därför vara viktigt att möjliggöra för viss mobilitet av budget- och skuldrådgivarna och vid särskilda behov möjliggöra för besök i respektive kommun för att underlätta för de mest utsatta eller andra som exempelvis är fysiskt begränsande. En sådan klausul och omfattningen av den skulle kunna ingå som villkor i ett kommande samverkansavtal eller alternativt överlämna den bedömningen till ansvarig verksamhetschef för kommunsamverkan.

Avtalssamverkan mellan kommuner

Kommunallagen

Kommuner och landsting har möjlighet att ingå samverkansavtal enligt bestämmelser som infördes i kommunallagen (2017:725) den 1 juli 2018.

Bestämmelserna innebär i korthet att:

1. En kommun kan inom ramen för avtalssamverkan utföra en tjänst åt en annan kommun
2. Kommuner kan när de samverkar delegera beslutanderätt till en anställd i en annan kommun eller annat landsting, så kallad extern delegering
3. Vissa uppsikts- och rapporteringskrav ställs avseende den verksamhet som bedrivs enligt bestämmelserna. Kommunstyrelsen ska ha uppsikt över verksamheten och rapportera till fullmäktige om den avtalssamverkan som kommunen ingår i.

Samverkansavtal

För att inte behöva riskera att minska en av de stora fördelarna med avtal som samverkansform, nämligen möjligheten att anpassa dessa till den aktuella verksamheten och lokala förhållanden, har lagstiftaren valt att inte ställa några formella krav avseende innehållet. Följande omständigheter bör dock beaktas när kommuner ska ingå i ett samverkansavtal:

- Avtalets parter
- Vilka uppgifter eller tjänster som avtalet omfattar
- Omfattningen av eventuell extern delegering av beslutanderätt
- Avtalstiden och former för förlängning av denna
- Ordning för lösandet av tvister mellan parterna
- Ekonomiska villkor och former för redovisning med mera
- Villkoren för avtalets upphörande.

Ovanstående är exempel på väldigt allmänna förhållanden som i praktiken gäller för alla, eller i vart fall många samarbets- och samverkansavtal.

Sammanfattning

Från och med den 1 juli 2018 finns det en generell rätt till kommunal avtalssamverkan i kommunallagen, varigenom samverkansmöjligheterna för kommuner har förbättrats. Budget- och skuldrådgivningen har identifierats som ett prioriterat samverkansområde av socialchefer i Härryda, Mölndal och Partille. Ansvarig verksamhetschef i Mölndals kommun har lett arbetet med att utreda förutsättningarna för en samlokalisering, varvid styrgrupp och arbetsgrupp bildats med representanter från kommunerna.

Denna rapport innehåller sammanställd information och statistik från kommunernas förvaltningar om organisation, personal, ekonomi, budget- och skuldrådgivningens innehåll, omvärldsbevakning och kort om avtalssamverkan enligt kommunallagen.

I stora drag framgår följande av den genomförda kartläggningen.

Budget- och skuldrådgivningen är en obligatorisk verksamhet för kommunerna och av rådgivande karaktär. Verksamheten är organiserad inom olika förvaltningar och sektorer i kommunerna. Budget- och skuldrådgivarnas arbetssätt och verksamhetssystem är likvärdiga. Kommunerna uppfyller de nationella rekommendationerna i skiftande utsträckning utan större skillnader. Det innebär att samtliga kommuner uppfyller god nivå på kvalitet, men att Mölndal och Partille har potential att förbättra och utöka sitt förebyggande och utåtriktade arbete, speciellt med den kommande förstärkningen till två heltidstjänster i Mölndal.

Vid rätt dimensionering av personalstyrka upplever inte budget- och skuldrådgivarna sårbarhet vid frånvaro och ledigheter. Det kan bero på att verksamheten utgörs av rådgivning, ej myndighetsutövning, samt att skäligt dröjsmål sträcker sig upp till fyra veckor enligt nationella rekommendationer.

Köp av budget- och skuldrådgivning och avtalsbaserad kommunsamverkan på området är vanligt bland kommuner i landet. Syftet med kommunsamverkan är att gemensamt nyttja resurser för att få en organisation som långsiktigt klarar av att upprätthålla nödvändig kontinuitet, kompetens, kvalitet samt uppnå kostnadseffektivitet.

Fördelar som skulle följa med en samlokalisering av budget- och skuldrådgivningen kan vara: effektivisering av verksamheten då den sker i större drift, ökad tillgänglighet, större kollegialt utbyte, högre gemensam kompetens samt möjligheter till flera förebyggande och utåtriktade aktiviteter, totalt sett. En ytterligare fördel kan vara förbättrad långsiktig kompetensförsörjning.

De aktuella kommunerna har en historia av att kommunicera och samverka på olika områden, vilket bör bidra till en smidig övergång vid eventuell samverkan. Den geografiska närheten och de goda kommunikationerna mellan kommunerna medför att de fysiska utmaningarna gällande lokal närhet med relativ lätthet ska kunna hanteras. Vid utformandet av en gemensam organisation bör möjligheten till kontaktytor och mötesplatser i de avtalskommunerna beaktas, om inte permanent så åtminstone under en övergångsperiod.

Med beaktande av ovanstående resonemang bedömer arbetsgruppen att budget- och skuldrådgivningen är en verksamhet som lämpar sig för kommunsamverkan och att beslut om samlokalisering av verksamheten för

kommunerna Härryda, Mölndal och Partille kan tas. Arbetsgruppen förordar Mölndal som värdkommun, dels utifrån tillgången till kontorslokaler, men även för centrala Mölndals position som befolkningsmässigt centrum.